

женное свечение зеркал «глобальной сети»... Упиваясь доступностью информации, или сокрушаясь «просвещенному варварству», мы все же недостаточно думаем о природе света, о зримости образов, о просвете (в языке Хайдеггера), о связи просвещенности и освященности мира. Вы говорите: «Дайте больше света». – «Так вам огня мало?» И, возможно, прозвучит в ответ: «Дайте место свету в сердце вашем... И тогда обретете землю свою, когда воссияет небо над головами вашими и освятится земля ваша...».

Список литературы

1. Ницше Ф. Сумерки идолов // Соч. в 2-х тт. Т. 2. – М.: 1990.
2. Кант И. Ответ на вопрос: что такое Просвещение? // Кант И. Собр. соч.: В 6 тт. – М.: 1963 – 1966. – С. 27–35.
3. Хоркхаймер М., Адорно Т. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты // Пер. с нем. М. Кузнецова. – М. – СПб.: 1997.
4. Розанов В.В. Сумерки Просвещения. – М.: 1998.
5. Розанов В.В. Апокалипсис нашего времени / Под общ. ред. А.П. Николюкина. – М.: 2000.

УДК 165.12

ЗДАТНІСТЬ ДУХОВНОГО ПІЗНАННЯ В ФІЛОСОФСЬКИХ КОНЦЕПЦІЯХ П. ЮРКЕВИЧА ТА М. БЕРДЯЄВА

К.О. Дубровіна
Київ, Україна

Філософію завжди цікавило: чи є щось поза межами наших відчуттів і нашого розуму? Чи є людина носієм чогось незвіданого і нескінченного? І в усі часи філософи намагались дати відповідь на ці важливі питання. Ми спробували подивитись на цю проблему з точки зору двох видатних філософів П.Юркевича та М.Бердяєва, та знайти спільне підґрунтя їх філософських концепцій.

Людина наділена не лише відчуттями і розумом, але і як би особливим «органом» внутрішнього осягнення, яке розкриває перед ним сутність буття в безпосередньому акті інтуїції.

Одних лише рецепторів і логічного аналізу не досить для того, щоб зрозуміти великі витвори мистецтва. Навіть в сфері точних наук інтуїтивне передбачення передре ланці строгої аргументації. Згадаємо, що багато наукових відкриттів з'явилися їх творцям, як миттєві інтуїтивні осяння, які лише з часом обґрунтовувались фактами і логікою.

Інтуїція, натхнення, – стверджував В.І.Вернадський, видатний російський вчений, – основа великих наукових відкриттів, що в подальшому спираються на факти і йдуть строго логічним шляхом, – їх не можна викликати ні науковою, ні логічною думкою і не пов'язані вони із словом і поняттям у свій генезі.

Головна особливість інтуїтивного пізнання полягає в тому, що воно дає тому, хто пізнає можливість доторкнутись до таємниць буття. Природньо, що

цей шлях пізнання не міг не привернути увагу філософів. Поняття про інтуїцію, про духовне пізнання існувало і в індійському, і в грецькому світогляді; про нього говорили середньовічні теологи Хома Аквінський і Якоб Бьоме; вказуючи на останні межі раціонального знання, Декарт закликав «повною мірою довіритись інтуїції»; Лейбніц називав цей тип пізнання «самим досконалим знанням»; Шеллінг підкреслював, що в інтуїтивному спогляданні долається безодня, яка відокремлює об'єкт від пізнаючого суб'єкта.

З поняттям інтуїтивного, духовного тісно пов'язане поняття віри, яка уявляє собою такий внутрішній стан людини, при якому вона впевнена у достовірності чогось не залежно від органів відчуття або логічного ходу думки, шляхом непояснюваної впевненості.

Лише в органічному поєднанні безпосереднього досвіду, абстрактного мислення і інтуїції народжується найвищий інтегральний тип пізнання, в якому панує, за визначенням М.Бердяєва, «Великий розум». «Є обмежений розум, розсудок, розум раціоналістів, і розум божественний, розум містиків і святих. В божевільній відмові від розуму індивідуального набувається розум універсальний» ?1, с. 69?.

«Великий розум» не обмежує себе вузькими рамками розсудку і здатен піднятися у сферу парадоксального, апіномічного. Він включає в себе усі сили малого розуму, як ціле – частини.

М.Бердяєв пропонує розчинитись в акті віри, відмовитись від себе, тоді підносишся, тоді отримуєш Вищий розум. Людина, що вірить є людиною вільно ризикнувшою подолати звабу гарантуючих доведень. У вірі індивідуальний малий розум відмовляється від себе заради розуму божественного. В останній глибині віра і знання – одне, тобто володіння повнотою реального буття. Він зазначав, що віра є знанням, а отже містить раціональний момент, і що віра має бути розумною, так як людина поєднує в собі два початки – духовний і тілесний, і за самою своєю природою має необхідність усвідомлювати будь-які духовні акти, наскільки це є можливим.

Памфіл Юркевич в своїх розмірковуваннях багато в чому схожий на Миколу Бердяєва, але він не відкидає ті принципи, які були висловлені німецькою класичною філософією, він лише наповнює їх власними настановами пріоритету праведності над розумністю. Ці ідеї є традиційними для вітчизняної культури і мають під собою глибинні корені. Зокрема – у Іларіона, Г.Сковороди, М.Гоголя ми можемо знайти відображення цих принципів.

Перед П.Юркевичем, в першу чергу, поставало таке питання: чи можемо ми погодитись з тим, що мислення вичерпує всю повноту духовного життя людини? П.Юркевич відповідає: «Ні . . . » Мислення – це ще не вся людина. Він наголошував на тому, що духовне єство людини не вичерпується свідомістю і мисленням. І душевний стан людини ніколи не можна визначити через зовнішні прояви – думки, слова і справи не можуть виявити цей стан цілком, в повній мірі.

Памфіл Юркевич вважав, що наші п'ять зовнішніх відчуттів зовсім не є безумовним одкровенням, яке б давало нам знати про всі сили і діяльність в природі. Він припускає, що наше чуттєво-духовне єство має такі способи пізнання, про які ми ще нічого не знаємо лише тому, що зовнішня природа не вміє діяти на них належним чином і викликати їх до діяльності.

Індивідуальне становлення, зростання людини є обов'язковою умовою для виявлення її вищої природи. Одна з основних особливостей людини полягає саме в подоланні чисто біологічних меж. На це вказують такі її потреби, які невідомі тварині. Природа людини є такою, що безмежність земних багатств не задовольняє її бажань і не стримує її пристрастей. Людина шукає повноти і

досконалості, яких не може їй дати одне лише природне буття. Справа тут в тому, що пізнавши свою свободу, людина вже не може не прагнути до покликів надприродних. Саме в цьому – умова її нескінченного розвитку.

Реалізацією духовного початку виступає і прагнення до творчості, що невіддільне від історії людської культури. М. Бердяєв в своїй праці «Сенс творчості» вважає творчість головною виокремлюючою рисою людини, яка дозволяє їй прориватись через цей світ до світу іншого. «Пізнавати щось в світі – означає мати це в собі. Пізнання є творчим актом, і не можна чекати пізнання творчої активності від пізнання як пасивного пристосування» [2, с. 140].

В процесі творчості людина стає частиною світового духовного буття, і саме тут виявляється її сутність. В творчості наче відкривається завіса потаємного, незвіданого, того, до чого ми прагнемо, але не можемо пізнати повною мірою. Саме тому творчий процес відкритий нескінченному вдосконаленню. Саме тому, кожен майстер, закінчивши свою працю, відчуває невдоволення, яке спонукає його до нових творчих пошуків.

Насамкінець, вся наша творчість є радість, що переплітена із тугою про досконалість і ідеал. Ми відчуваємо в собі безмежні можливості, здійснити які повною мірою ми не здатні. Але можливо, ми ще просто не навчилися використовувати увесь наш духовний потенціал, і слухати власне серце.

П. Юркевич постійно наголошував на парадоксальності людської істоти, яка поєднала в собі тіло, яке постійно потребує задоволення матеріальних потреб, та душу, яка потребує задоволення духовних потреб. Але «людськість» людини полягає саме в її духовному багатстві, і це зовсім не означає, що людина повинна відмовитись взагалі від своєї тілесності, бо це є безглуздом до неможливості. Просто людина не повинна стати рабою свого тіла, а отже, втратити свою духовність.

Список літератури

1. Бердяев Н.А. Вера и знание // Бердяев Н.А. Философия свободы. – Харьков: Фолио; М.: 2002.
2. Бердяев Н.А. Творчество и свобода. Индивидуализм и универсализм // Бердяев Н.А. Смысл творчества: Опыт оправдания человека. – Харьков: Фолио; М.: 2002.
3. История религии: В поисках Пути, Истины и Жизни. По книгам протоиерея Александра Меня. – М.: Мирос, 1994.

УДК 21

ВОЙНО-ЯСЕНЕЦКИЙ И ПАПУС: МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЕ АЛЬТЕРНАТИВЫ*

Р.С. Минеев
Симферополь, Украина

Ежегодно в Москве доход оккультной индустрии составляет ок. 8 млн. долл. 75% парижан хотя бы один раз в жизни обращались к услугам экстрасенсов и гадателей. В то же время преобладающий религией и в России и во Франции является христианство.